

záznamu však spočívá v obširných diskzích, namnoze přesahujících referované téma a dotýkajících se aktuálního stavu politiky a politického vědomí, včetně např. poslání a působení Charty 77.

J. Vydrář, profesor v.v. z Třebíče napsal vzpomínku na paní Marii Jelínkovou z Tasova, která letos na jaře zemřela. Popisuje život této ženy, která spojila svá poslední léta s úsilím CH 77 o nápravu v oblasti lidských práv.

Václav Malý, katolický kněz bez státního souhlasu a jeden z předních aktivistů CH 77, napsal prof. Edwardu Schillebeeckxovi z Katolické university v Nijmegenu v Nizozemsku dopis o tom, jak čs. ofíc. tisk zneužil účasti tohoto významného teologa na мировém teologickém kolokviu v Praze v září t.r.. Dopis V. Malého zveřejnil v plném znění časopis Informace o církvi č. 11/84.

Jiří Dienstbier poslal rakouské mládežnické organizaci Junge Generation, která ho zvala na mezinár. mírový seminář, obsáhlý dopis. Rozvíjí v něm svoji koncepci sjednocené Evropy, nezávislé na supervelmocích. Dienstbierova pozice známe již z práce Pax europaea; tentokrát však tematiku zpracovává z hlediska evropského mírového hnutí.

Jiří Otava (pseudonym): Jar. Seifert dostal Nobelovu cenu, komentář 23.10.84

Ludvík Vaculík: Poznámky o hříchu (fejeton) září 1984

n Kavan: Socialistická strategie pro celou Evropu (překlad novin, článku)

Jaroslav Mezník, brněnský historik a signatář CH 77 napsal 17.11.1984 kritický komentář k dokumentu CH 77 č. 11/84 - Právo na dějiny. Vzhledem ke značnému rozsahu Mezníkovy práce ho z těchto důvodů nemůžeme zařadit do tohoto čísla a zveřejňujeme ho v příloze:

Jaroslav M e z n í k :

Kritický komentář k dokumentu CH 77 č. 11/84
Právo na dějiny

Dokument Právo na dějiny se mi dostal do rukou poměrně pozdě, až v říjnu 1984. Text sám mě vyprovokoval k tomu, abych přispěl do diskuse o tomto dokumentu, která probíhá mezi signatáři Charty 77. Navazuji na příspěvek čtyř historiků (Miloše Hájka, Milana Otáhalu, Jaroslava Opata a Hany Mejdrové), s nimiž souhlasím. Jde mi především o kvalitu a věrohodnost dokumentu, zaměřuji se proto na ověřitelné faktů, které uvádím. Proto také opomím začátek a závěr textu, který obsahuje většinou obecné úvahy a obecné soudy. Cituji vždy větu (nebo více vět) a připojuji komentář. Z kapitolek Instituce a lidé vybírám jen některé úseky; kapitulu Pojetí dějin rozebírám celou s výjimkou posledních dvou odstavců, které tvoří závěr dokumentu.

I n s t i t u c e

"V minulosti byly archívy vždy také vědeckými institucemi a jejich pracovníci aktivně vědecky pracovali. Tak tomu dnes již vůbec není. Pracovníci archivů fondy pouze spravují, vědecká práce se u nich nejen nepředpokládá, ale byla by čímsi podezřelým."

Nepřesné. Archiváři fondy především zpracovávají. Řada archivářů nadále vědecky pracuje (důkazy o tom lze lehce opatřit nařednutím do histor. sborníků a časopisů), někteří z nich ovšem spíše ve svém volném čase. Podmínky pro vědeckou práci jsou v různých archívech rozdílné, někteří vedoucí aktuálně vědecké práci svých podřízených nepřejí.

"Základní ediční řady, zahájené namnoze ještě před vznikem samostatného čs. státu, přestaly po II. světové válce vůbec existovat neb zvolna zanikaly i dodnes... Archiv český, na němž by bylo možno pracovat neustále, zůstal netknutý, v řadě Codex diplomaticus & epistolaris regni Bohemiae, založené 1904 Gustavem Friedrichem, vyšlo po válce šest svazků, práce pouhých dvou badatelů."

Nepřesné. Ediční práce je u nás skutečně podceňována a špatně organizována, ale to, co o ní píše dokument, je naprosto nezasvěcené. Archiv český

byl v polovině 19. stol. významnou edicí, ale už koncem 19. stol. byla jeho koncepce zastaralá; to je důvod, proč přestal vzházet za I. republiky. Pokud jde o Codex: šest svazků vydaných do 60. let je velmi dobrá bilance (jen na okraji podotýkám, že v letech 1913-1942 nevyšel žádný!). Autor či autoři dokumentu si ~~nikdy~~ neuvědomují, o jak náročnou edici v tomto případě jde. Nutno ještě dodat, že uvedených 6 svazků nevydali dva, ale tři editoři: J. Sebánek, S. Dušková a Z. Kristen, který užil pozůstalosti G. Friedricha.

"Ještě horší je stav ediční činnosti za pro novější období. Jediným edičním podnikem je totiž 1 svazek dokumentů k poddanskému postavení r. 1775 vyšlý k dvoustému výročí události."

Neúplné. Roku 1975 vydala E. Gážová Nejstarší zpovědní prameny 1570-1660 v poslední době F. Matějka část moravského lánového rejstříku ze 17. století a A. Verbík vydal rodinnou kroniku moravských pismáků z 18.-19. století. Nemám přesný přehled - edic bude určitě víc.

"Pro století 19. a 20. vědecké edice chybějí vůbec, nejsou ostatně k dispozici základní chrestomatie."

Neúplné. Odkazují na příspěvek čtyřhistoriků.

"Naši hlavní vědeckou institucí v oboru historiografie je Historický ústav ČSAV, který má dnes asi 100 zaměstnanců."

Nepravdivé. Jak už ukázali 4 historikové, žádný Historický ústav ČSAV u nás existuje. Historický ústav SAV je na Slovensku, bývalý Historický ústav ČSAV byl v r. 1970 zrušen a na jeho místě je Ústav čs. a světových dějin. Pokud jde o počet zaměstnanců, je nutno uvést, že jde o celkový počet, tedy včetně pomocných sil a včetně zaměstnanců knihovny."

"Už na první pohled je patrná ohromující neplodnost této instituce, nemožnost, aby se v jejích zdech zrodila nějaká závažnější histor. práce, která by zaujala naši veřejnost."

Nepravdivé. Dostal jsem se do kuriózní situace dělat advokáta ústavu, z něhož jsem byl vyhozen. Ale to co jsem citoval, je skutečně nehalajitelné. Dokument ostatně citovanou větou popírám sebe, protože jinde (právem) chválí jako "relativně dobré" první dva svazky Přehledu dějin Československa. Ale v ústavě vznikla řada dalších dobrých či dokonce velmi dobrých prací, zvláště od pracovníků, kteří se zabývají staršími obdobími našich dějin. A je i dost děl, která "zaujala naši veřejnost". Stačí citovat jména tří autorů: Třeštík, J. Spěváček, J. Janáček.

"Např. dějinami středověku se Historický ústav ČSAV nezabývá a bádání o této epoše se redukuje pouze na tzv. krizi feudalismu."

Nepravdivé. Tato věta vlastně obsahuje tři nepravdy: 1. Histor. ústav neexistuje (o tom výše). 2. Tzv. krizi feudalismu se u nás - pokud vím - nikdo speciálně nezabývá, a tohdo sporného problému (kteř je ovšem sporný a různě interpretován i v oficiální historiografii) se ovšem dotýkají více či méně práce, které se zabývají 14. a počátkem 15. století. 3. Středověkými dějinami se v Ústavu čs. a světových dějin zabývají D. Třeštík, B. Krzemienka, J. Zemlička, Z. Boháč, J. Spěváček, J. Eršil, B. Kopiczková, J. Polívka a částečně J. Janáček. Z toho první tři (a částečně i 4. a poslední) zpracovávají období do 13. století.

"Proto má oddělení starších českých dějin, které má pokrýt české dějiny až do r. 1848, pouze 9 odborných zaměstnanců, zatímco oddělení dějin přírodních věd, které do Historického ústavu vlastně nepatří, jich má 14."

Velmi problematické. Mechápu, proč by do Ústavu čs. a svět. dějin nepatřilo oddělení přírodních věd, které vzniklo ještě v Histor. ústavu. Dnes je přece jasné, že rozvoj přírodních věd měl v histor. vývoji obrovský význam. A kde se má bádání o tomto oboru soustřeďovat? - Starší období je skutečně dne v ÚČSSD dost zdecimované, ale k tomu, co říká dokument, je nutno dodat, že starším obdobím se zabývá ještě několik pracovníků, kteří jsou zařazeni do

lých oddělení; odhaduji že se staršími dějinami zabývá tak čtvrtina všech odborných a vědeckých pracovníků ústavu.

"Téměř neexistují kontakty se západní historiografií, čs. historikové se zúčastňují sympozií, kongresů, nepublikují - až na nepatrné výjimky - na Západě své články a knihy."

Nepravdivé. Čs. historikové (oficiální) byli na všech světových histor. kongresech a zúčastňují se i dalších kongresů a sympozií. Abych uvedl aspoň 1 konkrétní údaj: kongres diplomatiků (prosím neplést si to s diplomacii; diplomatika je pomocná věda historická), který byl letos na jaře v Bavorsku, se zúčastnili 4 historikové z českých zemí. - Pokud si někdo myslí, že publikovat na Západě knižní historické dílo je snadné, je dosti naivní. (Kolik knih publikoval v cizině takový velikán naší historiografie jako byl Josef Pekař?). Přesto byly některé knihy našich autorů na Západě vydány, a to nejen těch, kteří u nás nemohou neb nemohli publikovat (J. Macek, R. Kalivoda, pochopitelně F. Graus, který na Západě žije), ale také těch, kteří publikovat mohou, např. I. Hlaváček. Článků a studií bylo pochopitelně mnohem víc.

L i d é

"Máme sice několik odborně fundovaných historiků, ať již v HÚ nebo na filosofické fakultě UK, kteří jsou schopni napsat zajímavou práci...."

Snad nepravdivé, snad nepřesné, snad špatně formulované - netroufám si zařadit. Tedy zaprvé: odborně fundovaných historiků máme pořád ještě hodně, většina z nich může i publikovat (co je to vlastně "několik"?); jen z historiků, kteří se zabývají staršími dějinami, bych mohl vypočítat snad i několik desítek, kteří dovedou napsat z odborného hlediska zajímavou práci (ale co je to vlastně "zajímavá práce"?). Za druhé: kdybychom brali větu jak je napsána v dokumentu zcela doslova, museli bychom ji pochopit tak, že jsou odborně fundovaní historikové jen v Praze a jen na Ústavu čs. a svět. dějin a na filosof. fakultě UK, což by byl ovšem kolosální nesmysl. Snad nejpřijatelnější je vysvětlení, že autor (autoři) vlastně nechtěli napsat "ať již", ale "například", ale pak je to zase špatně formulované.

"Zájem na skutečném rozvoji vědního oboru nemá nakonec téměř nikdo."

Nepravdivé. Kdyby nebyla spousta historiků, kteří mají svůj obor rádi, vy padalo by to s naší historiografií mnohem hůř. Čto jde při tom o lidi, kteří k vlastní práci vůbec nevede vědomí, že podle ní budou hodnoceni (protože u nás lidé nejsou hodnoceni podle kvality a kvantity práce, kterou odvádějí), a kteří často navíc vykonají i kus organizační práce. Bez iniciativnosti a obětavosti takových lidí by nemohly vycházet pravidelné sborníky tak dobré úrovně jako jsou Folia historica Bohemica, Historická demografie, Husitský Tábor a další (příklady uvádím pouze z oblasti starších dějin). A to nemluví o historících, kteří nemohou publikovat a kteří vydávají sborníky samizdatové, pochopitelně většinou bez nejmenšího nároku na odměnu za organizační práci i dodané příspěvky.

P o j e t í d ě j i n

"Nenavazuje-li naše současní historiografie na řádnou tradici, nezamýšlí-li se nad velkými problémy českých dějin, jak to činily celé generace nejlepších historiků, není to pouze proto, že by pokládala dosavadní tradice za reakční a překonané a stavěla proti nim své pojetí. Současná historiografie totiž v podstatě nemá o čem přemýšlet."

Dokument se zde dotýká vážných problémů, s některými jeho soudy lze souhlasit, jiné však musí narazit na námitky. Týká se to již termínu "naše současní historiografie", na což upozornili již 4 historici. K naší současní historiografii totiž nepatří jen ti historikové, kteří mají v současné historické oficiální vědě nejsilnější mocenské pozice, ale spousta historiků dalších, včetně těch, kteří publikují jen v samizdatových sbornících, a včetně historiků žijících v emigraci a publikujících pouze v zahraničí (pochopitelně včetně autorů katolických). Mám ostatně pochybnosti o tom, zda

kákoliv historiografie jako celek může navazovat na nějakou tradici, pokud se touto tradicí nemíní neustálé úsilí po získávání nových poznatků a rozhojňování a zpřesňování našich vědomostí, spojené ovšem s navazováním na výsledky předchozích generací, což je vlastní každé vědě. Ale o to asi autorům dokumentu zde nejde (museli by ostatně přiznat, že značná část historiků u nás na tradici v tomto smyslu ~~ne~~ navazuje), kapitolka je nadepsána "pojetí dějin". V současné době ovšem u nás nejsou (alespoň na ofic. fóru) možné diskuse mezi zastánci různých pojetí dějin, kteří jsou přitom nezbytnou součástí kulturního života kterékoliv společnosti - v tom má dokument pravdu. - Poslední citovaná věta obsahuje tvrzení neúnosně přehnané.

"Dostala se svým vnitřním rozpadem do slepé uličky: nemá dnes žádnou jednotnou koncepci, ať již národních nebo světových dějin....".

Bylo by vůbec žádoucí, aby nějaká historiografie měla jednotnou koncepci dějin? Ta současná ji má na papíře - už to je krunýřem, který tíží historiky.

"... žádná oficiální instituce dnes např. není schopna zpracovat synteticky nějaké historické období, ať již z 20. století nebo ze středověku."

Nepřavdivé. Znovu musím upozornit na Přehled dějin Československa. Jde pouze o přehled, který zahrnuje příliš široké období? Prosím, uveďte alespoň dvě syntetické práce, které zpracovali ovšem jednotlivci, ne instituce (jak ostatně jinak): J. Janáček: České dějiny 1526-1547 (dvousvazkové, vycházejí teď v 2. vydání); J. Válka: Bělohorská doba (Česká společnost v 15.-18. století II.), Praha 1983.

"Její základním problémem je naprostá metodologická sterilita, která jí znemožňuje jakkoli se hnout z místa."

Týká se celé historiografie? Jak je možné, že přece jen vycházejí skutečně dobré práce?

"Někdo by mohl namítnout, jak je to možné, když se naše historiografie řídí marxistickou metodologií, přičemž marxismus sám je směrem výrazně historizujícím. Ano, i řada historiografických škol na Západě se přiznává k marxistické inspiraci a jsou to často školy vynikající. Naše historiografie však zřejmě pochopila marxismus jako cestu mimo dějiny, jako útěk z dějin."

Na problematičnost tohoto soudu upozornili 4 historikové. Domnívám se, že se dokument špatně odhadl a vysvětlil situaci.

"Jestliže tvrdošíjně setrvává u představy "historie" jako neosobní ideje vybavené nějakými apriorními zákonitostmi a stále zavíráoči před významem kultury, náboženství a především svobodné lidské dějinné subjektivity, pak opravdu nikdy nemůže pochopit dějiny jinak než jako snůšku špatných ilustrací takové představy (retušování a falšování těchto špatných ilustrací se docela samozřejmě stane jejím hlavním metodologickým principem).

Nepřesné. Výtky se jako celek sotva týkají všech historiků; pokud jde o starší dějiny, netýkají se většiny, zvláště pokud jde o roli kultury a náboženství.

"Dějiny bez člověka i bez Boha přirozeně nemohou mít žádný smysl - nesmím se tedy divit, že tradiční spor o smysl českých dějin rovněž historiografii nic neříká."

Jednostranné. Věta vzbudila takový rozruch, že o ní mohu říci jen stručně v dokumentu Charty se objevit neměla; jako vyjádření jednotlivce nebo skupiny nejné smýšlejících by ovšem být vyslovena mohla.

"Viděl-li např. Masaryk smysl českých dějin v humanismu a Pekař v náboženství, dnešní historici v Akademii vůbec nevědí, že by se na nějaký smysl dějin měli ptát."

Nepřavdivé. Doložil to již (i s citátem z Pekaře) příspěvek 4 historiků.

"Jak tedy vypadá pojetí českých dějin v současné historiografii? Jedním hlavních prvků tohoto pojetí je antikřesťanský a anticírkevní postoj. Katolická církev, která měla v českých dějinách fundamentální význam až po novověk, t.j. po 18. století, je pro nynější českou historiografii jednoznačně a ze všech okolností retardačním činitelem, vždy hrála potlačovatelskou roli, protože byla pouze a velkým feudálem a ničím jiným."

Nepřesné. Znívu musím upozornit na nepřesné užívání termínu "česká historiografie". Podle mého mínění je součástí české historiografie i Poncova kniha o sv. Janu Nepomuckém, která byla vydána (myslím) v Římě. Ale i když emigrantskou a samizdatovou část české historiografie vyřadíme, jsou u nás vydávány práce katolických autorů, které z anticírkevního postoje sotva lze podezřívat (např. J. Kadlece a V. Medka). A i kdybychom nebraли v úvahu tuto tolerovanou církevní literaturu, jsou tvrzení dokumentu neseriozně přehnaná. Např. v práci o raně středověkých Čechách, které uvedu ve svých dalších poznámkách, ne církev líčena jako "jednoznačně a ze všech okolností retardační činitel". A tvrzení, že církev byla "pouze velkým feudálem a ničím jiným" by sotva šlo o nějaké solidní současné historické práci najít. Autoři dokumentu by se asi křádně zapotili, kdyby měli některé své tvrzení doložit!

"Do husitství naše historiografie nesleduje vývoj kultury, protože jejím hlavním nositelem byla církev, ale i vývoj sociálních vztahů a mentality, protože i ty církev, resp. křesťanství výrazně formovalo."

Nepravdivé. Když jsem četl tuto větu, nevěřil jsem svým očím. Ale abych se zbytečně nerozčiloval, uvedu raději nějaká fakta. Z praž věnovaných výtvárnému umění uvedu alespoň dvě rozsáhlé knihy, kde je uvedena také další (bohatá) literatura: A. Merhautová - D. Třeštík: Románské umění v Čechách a na Moravě, Praha 1983; Umění doby posledních Přemyslovců (autorský kolektiv, editor J. Kuthan), Rožtoky 1982. Prvá z oba knih obsahuje vynikající historické výklady, z nichž by se autoři dokumentu dověděli mnohé i o sociálních vztazích a mentalitě. Z praž o literatuře a dějinách myšlení upozorním aspoň na bohatou literaturu (částečně polemickou) o našich nejstarších legendách (O. Králík, Z. Fiala, D. Třeštík, J. Ludvíkovský - tento nestor českých medievistů vydal znovu Kristiánovu legendu - a další), na nová vydání překladů Kosmovy, Dalimilovy a Zbraslavské kroniky s bohatými poznámkami a vysvětlivkami a na výbornou knihu Antika a české dějiny. A to nemluví ani o literatuře věnované Velké Moravě, ani o literatuře a kultuře doby Karlovy!

"Dějiny jsou stereotypně redukovány na základní fakta z politických, jin a na vývoj ekonomiky, přičemž je jasné, že ani jedno ani druhé nelze bez náboženství a kultury pochopit."

Nepravdivé. Nepravdivá je první polovina věty; o tom, jaká pozornost je dnes věnována kulturnímu vývoji, viz mou předchozí poznámku; sociálnímu vývoji byla také věnována značná pozornost. Ale domnívám se, že v současných pracích týkajících se předhusitského období, se přihlíží i k významu náboženství, jak to požaduje druhá část věty.

"Vždyť je známo, že středověký stát český vznikl v souvislosti s přijetím křesťanství, že řada světců uctívaných po celá staletí (sv. Václav, Vojtěch, Prokop, Jan Nepomucký) byla centry, okolo nichž se organizoval a rozvíjel národní život politický a kulturní."

Tvrzení první věty se uznává celkem všeobecně. Druhá část věty je problematictější. O významu světců, zvláště pak sv. Václava v českých dějinách není pochyby. Ale lze skutečně říci, že byli neustále centry národního života? Pokládám to za přehnané. Zvláštní je, že v řadě světců byl uveden i Jan Nepomucký. Pokud se věta zabývá předhusitským obdobím (jak by vyplývalo z kontextu), pak tam Jan Nepomucký nepatří, i když v této době žil (svatořečen byl v 18. stol.; jak ukázal Josef Pekař, byl uctíván až v době předbělohorské, ale v úzkém okruhu pražské kapituly). Pokud se věta týká českých dějin až do 18. století, neměl být mezi světci uveden i Jan Hus, kterého v 15. a 16. stol. pokládala značná část našeho národa za svatého?

"Křesťanství a církev nás vždy spojovaly s dějinami Evropy. Současnou

historiografii však zajímá teprve tzv. první krize feudalismu - husitská revoluce."

Nepravdivé. Uvedl jsem některé tituly knih, které se týkají dějin 10.-13. století. Uvedu ještě řadu badatelů, kteří v posledních letech publikovali (ležitější studie týkající se předhusitských českých dějin (jde pouze o historiky a navíc nej o ty, na které jsem si vzpomněl): D. Třeštík, R. Nový, I. Hlaváček, J. Bistřícký, S. Dušková, Z. Hledíková, E. Krzeminska, J. Zemlička, J. Janáček, Z. Boháč, J. Polívka, J. Spěváček, J. Válka, F. Hoffmann, J. Kejř, F. Šmahel, I. Raková, XXXXXXXX E. Zilynskiij. Stačí? Znovu zdůrazňuji: řada není zdaleka úplná a výběr je do značné míry náhodný. Termín "předhusitský" zde chápu v nejširším slova smyslu (tedy: české dějiny od počátku po husitskou revoluci).

"To je také první období, kdy se začíná věnovat pozornost duchovním a kulturním jevům."

Nepravdivé. Doklady jsem ji uvedl.

"Ovšem v jaké podobě! Již od 50. let bylo vynaloženo úsilí najít v husitství něco, co v něm nikdy nebylo, co však vyhovovalo ideologickým schématům: prvky raného kapitalismu či projevy kulturotvorné energie národa, údajně český demokratismus atd."

Nepravdivé. Dokument je fantastický: našel v naší historiografii něco, co tam skutečně nikdy nebylo. Myslím tím ty prvky raného kapitalismu v husitství. Marxističtí historikové z 50. let nazývali husitskou revoluci husitským revolučním hnutím právě proto, že tam ty prvky kapitalismu ani buržoazii nenalezali. Pak přišel v 60. letech R. Kalivoda s tím, že husitství přece jen byla raně buržoasní revoluce. Ale ani on ~~nikdy~~ nemluvil o raném kapitalismu podle něho byla už sama zbožní výroba a peněžní směna prvkem podryvujícím feudální řád, k raně buržoasní revoluci ještě nemusela být buržoazie, stačilo měšťanstvo. - Pokud jde o husitství jako projev kulturotvorné energie, snad to někdy někdo řekl - přiznám se, že nevím - ale na marxistu to nevypadá. - Pokud jde o český demokratismus v husitství, to je myšlenka už 19. století, vlastně už F. Palackého.

"V pojetí husitství se koncentrovaným způsobem projevují všechny iluze a omyly naší historiografie."

Mám nechat bez komentáře? Podle mého mínění se ve zmínkách dokumentu o husitství a předhusitské době koncentrovaným způsobem projevují neznalosti jeho autorů o české historiografii.

"Dalším obdobím, kterému je věnována opět pozornost, je 16. a 17. stol., protože se zde odehrával zápas určité části Čech a Moravy s Habsburky."

Dokument naznačuje, že česká historiografie věnuje menší pozornost dějinám mezi husitskou revolucí a nástupem Habsburků, což je do jisté míry pravda (i když některé studie se tohoto období také dotýkají). O tom, zda se někteří historikové věnují 16. a 17. století, proč v té době probíhal zápas stavů s Habsburky, netroufám si soudit. Spíš ale soudím, že Bílá hora byla natočila klíčovou událostí v našich dějinách, že ~~historikové~~ historikové pociťovali a pociťují nutnost vysvětlit, proč k této katastrofální záležitosti českých dějin došlo. Kromě toho je 16. století zajímavé - budiž řečeno zcela upřímně - zachovalo se z něho už mnohem větší množství pramenů než ze století předchozích a většina těchto pramenů je psána česky.

"Habsburkové jsou dalším strašidlem české historiografie. Vždy negativní, vždy reakční. V současné oficiální historiografii nemáme jedinou sekcionní práci o této dynastii českých králů a jediné pravdivější zhodnocení je jich významu pro naše a evropské dějiny."

Na rozdíl od autorů dokumentu se domnívám, že v současné době převládá u historiků ve vztahu k jednotlivým habsburckým panovníkům spíše klidný a věcný vztah (srov. např. J. Janáček v Českých dějinách 1526-1547). Nějakou souhrnnou vědeckou práci o Habsburcích sice nemáme (nicméně nedávno vyšla kniha J. Galandauera a jeho kolegy, na jehož jméno si nevzpomínám: Osud trů-

nu habeburského, která líčila dějiny rodu od počátku a v partiích týkajících se starších období nebyla špatná, ale to nešlo o práci vědeckou (ale má dojem, že se něco takového obecně ani příliš nepostrádá.) Histor. témat je tolik, že se všechna (i přibrovském množství historiků) dělat nedají. Pokud jde o zhodnocení významu Habsburků v českých dějinách, to bude vždy do značné míry záviset na pojetí těchto dějin. Určitá část historiků bude něco takového ostatně odmítat s odůvodněním, že lze hodnotit jednotlivé panovníky a působení dynastie v určitém období, ale hodnotit jako celek dlouhou řadu panovníků různých kvalit a různého zaměření, jakou tvoří Habsburkové a Habsburkové-Lotrínkové v 16. až 20. století, je jako vědecký úkol nepřipustný. Někteří historikové se ostatně podivují i skutečnosti, že dokument mluví o Habsburcích jako dynastii českých králů: tento titul sice měli a Ferdinand I. byl řádně českými stavy zvolen za českého krále, ale od r. 1526 jen jeden z nich sídlil v Praze a v 18. a 19. století se někteří nedali za české krále korunovat a ukazovali tím, že české země jsou pro ně jen provincie jejich říše.

"Odtud také naprosté mlčení o české šlechtě a její dějinné úloze."

Nepřesné. Nelze mluvit o mlčení o české šlechtě. Naopak, v poslední době je mezi historiky zřejmý zvýšený zájem o studium české i moravské šlechty. Srov. k tomu Sborník Proměny feudální třídy v poznání feudalismu, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 1976/1 a sborník Historická geografie 1979/18; další literaturu pravidelně zachycuje sborník Husitský řád "šábor, pokud jde o literaturu o 13.-15. století. O funkci šlechty se ovšem lze jen v rámci prací týkajících se dílčích období.

"Konflikt s Habsburky a v 16. a 17. století je zpracován na rovině politických událostí a ekonomického vývoje; zcela však chybí analýza náboženských a národnostních poměrů. Zde vládnou dodnes neuvěřitelné mýty."

Nepravdivé. Ať už jde o Janáčkovy České dějiny 1526-1547, Válkovu Bělohorskou dobu nebo koneckonců i o Přehled dějin Československa I/2 (nemluvě o řadě dalších prací), nelze říci, že by se náboženské a národnostní poměry přehlížely. O národnostním vývoji Čech a Moravy publikoval v 1. polovině 70. let jednu nebo dvě studie A. Míka. Pokud se dnes neobjevuje tolik prací týkajících se náboženských poměrů jako dříve, je to zčásti způsobeno i tím, že se starší literatura značně zaměřovala na tuto otázku a právě v zájmu komplexního pohledu bylo nutno studovat otázky jiné. Jaké mýty vládnou v naší historiografii o náboženských a národnostních poměrech v 16.-17. století, to by museli autoři dokumentu nejdříve ukázat.

"Třicetiletou válkou jakoby pro naši historiografii skončily české dějiny. O 17. a 18. století nemáme jedinou syntetickou práci, první knihy se objevují až o 19. století, přesněji řečeno o jeho 2. polovině. Jen o sociálních, kulturních a vědeckých poměrech této doby existuje několik poměrně zasvěcených prací."

Částečně nepravdivé, částečně nepřesné - v každém případě poněkud zmatené. Třetí věta vyvrací první: jestliže vznikly zasvěcené práce, nelze říci, že pro naši historiografii skončily naše dějiny třicetiletou válkou. Jen v posledních letech vyšlo (kromě studií a článků) o tomto období několik knih: o Magnim, Balbínovi, Šporkovi, sborník o povstání z r. 1680 (Česká Lípa 1982) a již zmíněná práce J. Války Česká společnost v 15.-18. století II, Bělohorská doba (dovedeno až do r. 1680). Kniha bylo nepochybně ještě více. Uvádím jen tituly, na které jsem si vzpomněl. Musím také dodat, že se tímto obdobím nezybívám. Posledně uvedená kniha - která ovšem vyšla pouze v podobě vysokoškolských skript - představuje požadovanou syntézu, zachycující ovšem zatím jen část pobělohorského období. Doufáme, že se dočkáme pokračování. O tom, že je má autor promyšlené, svědčí jeho vnikavější syntetizující práce "Manýrismus a baroko v české kultuře 17. a první poloviny 18. století (Studie comeniana a historica 1978/19). Přehledný obraz lze získat ze starší práce A. Klímy (1961, dnes v mnohém překonané) a pochopitelně z Přehledu dějin Československa I/2.

"Dlůh historiografie vůči dalším obdobím českých dějin nebudeme ani rozebírat, protože vznik I. republiky na tom není lépe než baroko a o odboji za

II. světové války bylo v posledních desetiletích vymyšleno tolik legend, bezostyšně glorifikujících stoupence budoucímoci, a stejně bezostyšně difamujících její odpůrce, přičemž ti přeživší prožili několikrát přeřazení z jedné kategorie do druhé, že člověk žasne nad pestrostí a přizpůsobivou pohotovostí národní fantazie. Se seriózní historiografií to však opravdu málo společného."

Nové české dějiny jsou v dokumentu odbyty až příliš stručně a nediferencovaně. Celé 19. století autoři dokumentu zcela přeskočili. Přitom na historiky, kteří se zabývají druhou polovinou tohoto století, se výrazně zesiluje politický a ideologický tlak, který jim u některých témat neumožňuje svobodně bádát a svobodně publikovat. Tento tlakpak nadále sílí na historiky zabývající se 20. stoletím. Proto se také domnívám, že vznik I. republiky je na tom mnohem hůř než baroko. Obraz, který nám oficiální historiografie poskytuje o moderních českých dějinách, je nepochybně pokřivený. Přitom to však neznamena, že by všechno, co bylo publikováno o tomto období, bylo špatné.

Co říci na závěr? Raději nic, čtenář si sám udělá závěry sám. Za sebe mohu říci jen to, že jsem velmi smutný.

Nakonec se omlouvám za spoustu překlepů a stříctických přestupků ve svém komentáři: naprosto většinu jsem psal bez konceptu přímo do stroje.

17. listopadu 1984

Jaroslav M e z n í k